

Neoficialus vertimas

EUROPOS TARYBA

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

TREČIASIS SKYRIUS

NUTARIMAS DĖL

Zbignevo Romualdo JODKO
pareiškimo Nr. 39350/98
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Trečiasis skyrius), 1999 m. rugsėjo 7 dieną posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko sero Nicolas Bratza,
teisėjų J.–P. Costa,
L. Loucaides,
P. Kūrio,
W. Fuhrmann,
K. Jungwiert,
H. S. Greve,

ir skyriaus kanclerės S. Dollé,

atsižvelgdamas į Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 34 straipsnį;

atsižvelgdamas į Zbignevo Romualdo Jodko 1997 m. gegužės 6 dieną pateiktą pareiškimą prieš Lietuvą, įregistruotą 1998 m. sausio 14 dieną kaip byla Nr. 39350/98;

atsižvelgdamas į pagal Teismo reglamento 49 straipsnį pateiktus raportus;

atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės 1999 m. balandžio 1 dieną pateiktą nuomonę ir pareiškėjo kaip atsakymą 1999 m. gegužės 13 dieną pateiktą nuomonę,

po svarstymo

nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėjas yra lenkų kilmės Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1961 m. Šiuo metu jis kalinamas Rusų kolonijoje, Vilniuje.

Bylos faktai, kaip juos pateikė pareiškėjas, gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau.

A. Konkrečios bylos aplinkybės

1996 m. kovo 13 dieną Vilniaus apygardos teismas nuteisė pareiškėją dėl nužudymo. Jis buvo nuteistas 11 metų laisvės atėmimo. 1996 m. kovo 27 dieną pareiškėjui buvo įteiktas pirmosios instancijos teismo nuosprendžio nuorašas. Pareiškėjas padavė skundą.

1996 m. gegužės 15 dieną Apeliacinis teismas surengė posėdį, kuriame dalyvavo pareiškėjo gynėjas. Teismas atmetė skundą, nustatęs, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai išsprendė bylą.

1997 m. pradžioje pareiškėjas kreipėsi į kolonijos administraciją klausdamas, kodėl jis negavo apeliacinės instancijos 1996 m. gegužės 15 dienos sprendimo nuorašo. Teisingumo ministerija jį informavo, kad 1996 m. gegužės 22 dieną Apeliacinis teismas iš tikrųjų išsiuntė apeliacinio sprendimo nuorašą į specialiąją Vidaus reikalų ministerijos ligoninę, kur tuo metu buvo laikomas pareiškėjas. Pareiškėjas kreipėsi į Seimo kontrolierių, kuris patvirtino, kad ligoninė gavo sprendimą 1996 m. gegužės 23 dieną. Seimo kontrolierius patarė pareiškėjui paklausti ligoninės administracijos apie tariamą sprendimo dingimą. Neatrodė, kad pareiškėjas po to būtų kreipėsis į ligoninės administraciją.

Pareiškėjui reikalaujant, 1997 m. kovo 13 dieną Apeliacinis teismas išsiuntė jam 1996 m. kovo 15 dienos sprendimo nuorašą. 1997 m. balandžio 11 dieną jam buvo įteikta dar viena sprendimo kopija. Pareiškėjas išreiškė savo ketinimą byloje paduoti kasacinį skundą, bet Aukščiausiasis Teismas jį informavo, kad jis praleido trijų mėnesių terminą kasaciniam skundui paduoti, numatytą Baudžiamojo proceso kodekso 419 straipsnyje.

1999 m. vasario 17 dieną pareiškėjas kreipėsi į Teisingumo ministeriją, skųsdamasis, kad jam nebuvo leista kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą. Teisingumo ministerija patarė pareiškėjui kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą su prašymu leisti paduoti kasacinį skundą praėjus terminui pagal Baudžiamojo proceso kodekso 120 straipsnį. Nėra požymių, rodančių, kad pareiškėjas po to būtų prašęs tokio leidimo.

B. Bylai reikšmingos vidaus teisės nuostatos

Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 379 straipsnio 4 dalį, apeliacinio teismo nutartis atmesti skundą paskelbiama posėdžio salėje. Turi būti nurodyti motyvai. Galutinis rašytinis nutarties variantas turi būti paruoštas per tris dienas nuo jos paskelbimo. Pagal Kodekso 386 straipsnio 1 dalį, per septynias dienas nuo jos priėmimo apeliacinė nutartis turi būti perduota vykdyti pirmosios instancijos nuosprendį priėmusiam teismui. Pagal Kodekso 401 straipsnio 1 dalį, pirmosios instancijos teismas tuomet privalo nusiųsti pirmosios instancijos nuosprendį įkalinimo įstaigos administracijai (šiuo atžvilgiu valstybės vidaus baudžiamasis procesas nenustato jokių terminų). 401 straipsnio 1 dalis taip pat numato, kad, jeigu pirmosios instancijos nuosprendis yra pakeistas ar

panaikintas, į įkalinimo įstaigą teisiamejam susipažinti taip pat turi būti nusiųstas apeliacinės instancijos sprendimo nuorašas.

Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 419 straipsnį, kasacinį skundą galima paduoti per tris mėnesius nuo pirmosios instancijos nuosprendžio įsiteisėjimo. Pagal Kodekso 398 straipsnio 2 dalį, jeigu skundas dėl pirmosios instancijos nuosprendžio atmetamas apeliacinėje instancijoje, pirmosios instancijos nuosprendis įsiteisėja nuo apeliacinės instancijos teismo sprendimo priėmimo dienos.

Kodekso 418 straipsnio 2 dalis nustato reikalavimus kasaciniam skundai. Pagal šią nuostatą, kasaciniame skunde turi būti nurodoma: kasacinio teismo pavadinimas, skundžiama byla ir sprendimas, sprendimo esmė ir jo apskundimo pagrindai ir kasatoriaus reikalavimai.

Baudžiamojo proceso kodekso 421 straipsnio 2 dalis numato, kad, jeigu kasacinis skundas atitinka šiuos reikalavimus, vyresnysis apeliacinio ar kasacinio teismo teisėjas patvarko išreikalauti bylą iš žemesniojo teismo. Per septynias dienas nuo bylos gavimo vyresnysis kasacinio teismo teisėjas privalo priimti nutartį nagrinėti skundą.

Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 120 straipsnio 1 dalį, dėl svarbios priežasties praleistą terminą gali atstatyti teismas suinteresuoto asmens prašymu.

SKUNDAI

1. Remdamasis Konvencijos 6 ir 13 straipsniais bei Konvencijos septintojo protokolo 2 straipsniu pareiškėjas skundžiasi, kad iš jo buvo atimta teisė efektyviai kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą. Jis teigia, kad dėl Apeliacinio teismo pareigūnų klaidos šio teismo 1996 m. gegužės 15 dienos sprendimo kopija jam buvo išsiųsta tik 1997 m. kovo 13 dieną. Tokiu būdu jis praleido terminą kasaciniam skundai jo byloje paduoti.

2. Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad iš jo buvo atimta teisė į teisingą teismą. Jis nurodo įvairius materialinės ir procesinės teisės pažeidimus, padarytus viso proceso metu. Pareiškėjas teigia, kad jis yra nekaltas ir kad teismai priėmė klaidingus sprendimus.

PROCESAS

Pareiškimas buvo pateiktas Europos Žmogaus Teisių Komisijai 1997 m. gegužės 6 dieną ir įregistruotas 1998 m. sausio 14 dieną.

1998 m. lapkričio 1 dieną Konvencijos vienuoliktojo protokolo 5 straipsnio 2 dalies pagrindu ši byla perėjo Teismui, kuris turėjo ją nagrinėti pagal to protokolo nuostatas.

1999 m. sausio 13 dieną Teismas nusprendė komunikuoti šį pareiškimą atsakovei Vyriausybei.

Raštiška Vyriausybės nuomonė buvo pateikta 1999 m. balandžio 1 dieną. Pareiškėjas atsakė 1999 m. gegužės 13 dieną.

TEISĖ

1. Pareiškėjas teigia, kad iš jo buvo atimta teisė efektyviai kreiptis į Aukščiausiąją Teismą ir kad tokiu būdu buvo pažeisti Konvencijos 6 ir 13 straipsniai bei Konvencijos septintojo protokolo 2 straipsnis.

Konvencijos 6 straipsnis, kiek tai šiuo požiūriu reikšminga, numato:

“Kai yra sprendžiamas ... [tam tikram asmeniui] pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas”

13 straipsnis skelbia:

“Kiekvienas, kurio teisės ir laisvės, pripažintos šioje Konvencijoje, yra pažeistos, turi teisę pasinaudoti veiksminga teisinės gynybos priemone kreipdamasis į valstybės instituciją nepriklausomai nuo to, ar tą pažeidimą asmenys padarė eidami savo oficialias pareigas.”

Konvencijos septintojo protokolo 2 straipsnio 1 dalis numato:

“Kiekvienas asmuo, teismo nuteistas už nusikaltimą, turi teisę reikalauti, kad aukštesnė teisminė instancija peržiūrėtų jo kaltinamąjį nuosprendį ar bausmę. Šios teisės įgyvendinimą, taip pat šio įgyvendinimo pagrindą nustato įstatymas.”

Savo nuomonėje Vyriausybė tvirtina, kad 6 straipsnis negarantuoja teisės į kasacinį apskundimą ir kad jis netaikomas šiai pareiškimo daliai. Ji teigia, kad bet koku atveju pareiškėjo skundas dėl neleidimo kreiptis į Aukščiausiąją Teismą yra nepagrįstas. Anot Vyriausybės, teisė paduoti kasacinį skundą yra prieinama ir praktiškai įgyvendinama teismo ar jo gynėjo teisė. Kasaciniam skundui paduoti nereikalingas joks leidimas. Kasacinis teismas privalo išnagrinėti skundą, jeigu jis buvo teisingai paduotas. Baudžiamojo proceso kodeksas nenustato jokių teisės paduoti kasacinį skundą apribojimų, išskyrus 419 straipsnyje numatytą trijų mėnesių terminą ir 418 straipsnio 2 dalyje numatytus elementarius reikalavimus kasacinio skundo turiniui. Be to, medžiagos bylos nagrinėjimui surinkimas yra kasacinės instancijos teismo pareiga; vidaus teisė nereikalauja kartu su kasaciniu skundu pateikti ginčijamo sprendimo kopiją. Vertindama šios bylos faktus, Vyriausybė teigia, kad pareiškėjas praleido trijų mėnesių terminą kasaciniam skundui paduoti dėl savo aplaidumo. Jo nerūpestingą požiūrį patvirtina ir tas faktas, kad jis neskundė 1996 m. gegužės 15 dienos sprendimo iki 1997 m. pradžios. Be to, šiuo atžvilgiu jis nesiskundė ligoninės administracijai po to, kai taip daryti jam patarė Seimo kontrolierius. Jis taip pat nesikreipė dėl leidimo paduoti skundą praleidus terminą. Vyriausybė taip pat pabrėžia, kad oficialus pareiškėjo gynėjas galėjo paduoti kasacinį skundą vienasmeniškai. Tačiau šia galimybe vienasmeniškai advokatas nepasinaudojo.

Pareiškėjas teigia, kad nebuvo imtasi jokių veiksmingų priemonių, siekiant užtikrinti, kad jis gautų apeliacinio sprendimo nuorašą. Jis tvirtina, kad todėl iš jo buvo atimta teisė kreiptis į Aukščiausiąją Teismą.

Teismas atkreipia dėmesį į Vyriausybės argumentą, kad Konvencijos 6 straipsnis netaikomas kasaciniam procesui ir kad bet koku atveju jis [procesas] yra prieinamas ir efektyvus. Nors 6 straipsnis neįpareigoja Susitariančiųjų Valstybių įsteigti apeliacinius ar kasacinius teismus, bet, jeigu jie egzistuoja, 6 straipsnio garantijos taikomas tolesniam procesui, kaip sudedamajai viso proceso, kurio metu išsprendžiamas pareikšto kaltinimo klausimas, daliai (žr., tarp daugelio kitų šaltinių, *Delcourt v. Belgium*, no.2689/65, 1970-01-17, Series A no. 11, pp. 12-15, §§ 22-26). Todėl iš tikrųjų 6 straipsnis taikomas kasaciniam procesui šioje byloje. Tai, kaip 6 straipsnis taikomas apeliacinių

teismų procesui, priklauso nuo konkrečių tam tikro proceso savybių. Turi būti atsižvelgta į proceso visumą pagal valstybės vidaus teisinę tvarką ir į apeliacinio teismo vaidmenį (žr., *inter alia*, *Fejde v. Sweden*, no. 12631/87, 1991-10-29, Series A no. 212-C, p. 67, § 26).

Teismas taip pat primena, kad Susitariančiosios Valstybės turi plačią laisvę pasirinkti tinkamas priemones, kuriomis turi būti užtikrinta, kad jų teismų sistemos atitiktų 6 straipsnio reikalavimus (žr. *Hadjianastassiou v. Greece*, no. 12945/87, 1992-12-16, Series A no. 252, p. 16, § 33). Taigi Teismas neprivalo nuspręsti, ar 6 straipsnis reikalauja, kad teisiamajam arba jo gynėjui būtų įteiktas tam tikro sprendimo nuorašas. Kiekvienu atveju klausimas yra, ar apskritai buvo patenkinti 6 straipsnio reikalavimai.

Konvencijos 6 straipsnis nedraudžia Susitariančiosioms Valstybėms nustatyti terminus reglamentuojant teisingumo vykdymą (žr. ieškinio senaties terminų civilinėje byloje klausimu *Stubbings and Others v. the United Kingdom*, nos. 22083/93, 22095/93, 1996-10-22, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, p. 1502, § 50). Šioje byloje negali būti pripažinta, kad trijų mėnesių terminas kasaciniam skundui paduoti pats savaime yra nesuderinamas su Konvencijos 6 straipsniu.

Tačiau pareiškėjas teigia, kad jis negalėjo laikytis to termino, nes jam dar ilgai po trijų mėnesių termino pasibaigimo nebuvo įteiktas apeliacinio sprendimo nuorašas.

Teismas pažymi, kad, pagal Lietuvos teisę, teisiamasis, paduodamas kasacinį skundą, neprivalo pateikti apeliacinio sprendimo kopijos. Kadangi antrosios instancijos sprendimo motyvai buvo nurodyti posėdžio salėje, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, negalėjimas tuoj pat gauti sprendimo nuorašo nebūtų sutrukdęs suformuluoti kasacinį skundą. Taigi ši byla skiriasi nuo anksčiau cituotos *Hadjianastassiou prieš Graikiją* bylos, kur pareiškėjas iš tikrųjų negalėjo paduoti skundo be raštiško Karinio apeliacinio teismo pirmininko sprendimo, kurio motyvai nebuvo nurodyti apeliaciniame posėdyje.

Teismas taip pat primena, kad *Hadjianastassiou* byloje pareiškėjas, siekdamas sužinoti ginčijamo sprendimo motyvus, elgėsi ganėtinais stropiais ir iš tikrųjų padavė skundą per jam suteiktą penkių dienų terminą (*loc. cit.*, p. 16, § 34). Atrodo, kad pareiškėjas šioje byloje – priešingai – neįdėjo jokių pastangų susisiekti su savo advokatu arba su teismais mažiausiai šešis mėnesius po apeliacinio posėdžio.

Galiausiai Teismas pažymi, kad 1997 m. balandį pareiškėjas informavo Aukščiausiąjį Teismą, kad jis pageidauja paduoti kasacinį skundą, bet gavo atsakymą, kad praleido terminą. Tačiau jis nei tada, nei po to, kai jam taip patarė Teisingumo ministerija, nesikreipė dėl leidimo paduoti kasacinį skundą praleidus terminą pagal Baudžiamojo proceso kodekso 120 straipsnį. Taigi jis niekada nenurodė priežasčių, dėl kurių praleido skundo Aukščiausiam Teismui padavimo terminą.

Esant šioms aplinkybėms, Teismas mano, kad tai, jog Lietuvos valdžios institucijos neįteikė raštu išdėstytą 1996 m. gegužės 15 dienos sprendimo motyvų kopijos savaime neatskleidžia tikėtino Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo.

Teismas nemano esant reikalinga nagrinėti šį skundą pagal Konvencijos 13 straipsnį, nes pastarasis yra *lex generalis* 6 straipsnio atžvilgiu.

Dėl pareiškėjo skundo pagal Konvencijos septintojo protokolo 2 straipsnį Teismas pažymi, kad ši byla iš tikrųjų buvo peržiūrėta apeliacinėje instancijoje. Taigi minėtos nuostatos garantijos šioje byloje buvo suteiktos.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme ir turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 4 dalį.

2. Pareiškėjas taip pat skundžiasi, remdamasis Konvencijos 6 straipsniu, dėl baudžiamojo proceso prieš jį neteisingumo ir dėl šio proceso baigties.

Tačiau Teismas neprivalo nuspręsti, ar ši pareiškimo dalis atskleidžia kokį nors tikėtiną 6 straipsnio pažeidimą, nes pareiškėjas savo byloje nepadarė kasacinio skundo Aukščiausiajam Teismui ir todėl neišnaudojo pagal Lietuvos teisę jam prieinamų teisinės gynybos priemonių, kaip numato Konvencijos 35 straipsnio 1 dalis.

Teismas atkreipia dėmesį, kad pareiškėjas kurį laiką buvo ligoninėje tuo metu, kai jis būtų galėjęs paduoti kasacinį skundą laikydamasis atitinkamo valstybės vidaus teisėje numatyto termino. Tačiau pareiškėjas nesirėmė šiuo faktu ir detaliau nenurodė, kaip jo sveikatos būklė būtų galėjusi jam sukliudyti paduoti kasacinį skundą. Todėl Teismas nemato priežasčių atleisti pareiškėją nuo pareigos išnaudoti vidaus teisinės gynybos priemones Konvencijos 35 straipsnio 1 dalies prasme.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 4 dalį.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

SKELBIA ŠĮ PAREIŠKIMĄ NEPRIIMTINU.

S. Dollé
Kanclerė

N. Bratza
Pirmininkas